

KÆRLIGHEDENS *inskriptioner*

AF LES BACK

FOTOS: PAUL HALLIDAY

Et kort over et omflakkende liv er indgraveret på hans hud. Han ligger nu i en hospitalsseng uden at bevæge sig, uden at sige noget. Hans krop afgiver "tegn på liv," som fortolkes af sygeplejersken. Hun aflæser en indre kamp omsat i kodeskrift, som et morsesignal fra et fartøj i havsnød. Der er ingen ydre spor af den kolossale anstrengelse, der foregår i den gamle mands indre, og selv er han ude af stand til at fortælle, hvorfor han befinder sig her. Som han ligger udstrakt på sengen, udstiller hans krop noget, der kunne være en illustreret vejviser til hans liv.

Tatoveringerne dækkede arme og bryst og havde navn efter forskellige steder – Burma, Singapore og Malaysia. Hver tatovering fortalte tillige om det år, indgrebet blev foretaget. Han havde sejlet i handelsflåden og var kommet godt omkring i verden. På højre arm sås et billede af en indisk danserinde: hænderne havde hun foldet over sit hoved, hendes lød var mørk af tatovørens blæk. Da sømanden gik ind i sit livs efterår, var skikkelsen på hans hvide hud med tiden blevet dybblå. På hans venstre underarm afslørede et billede, at han var ved vejs ende: Tower Bridge, London. Nedenunder kunne man læse: "HJEM". Tatoveringen havde form som et anker.¹⁾

Den ordløse patient meddelte sig fra et punkt hinsides lyd – hans tatoveringer udpegede steder, han havde besøgt på sine rejser, fortalte om evindeligt at være på farten og undervejs og refererede til omgangsformer, der var særegne og fælles for tatovørsaloner rundt om i verden. Han havde givet sig lokale kunstnere i vold: i Indien eller Burma havde de

prikket blodet frem på hans hud og mærket den for altid. På overfladen af hans skrantende krop var indridset en historie om hjemmet i metropolen og imperiets vidtforgrænsede handelsruter. Grænsen mellem det imperiale centrum og den koloniale periferi var porøs som en svamp – man så det overalt på den døende krops svampede membran.

Ifølge gængs opfattelse af tatoveringens historie i Storbritannien og Vesten er der tale om et fænomen, der ankom til Europa i det attende århundrede. Europæiske opdagelsesrejsende opdagede kulturer i det sydlige Stillehav og Polynesien, hvor tatoveringskunsten florerede, hvorefter kaptajn James Cooks rejser berigede det engelske sprog med ordet ”tattoo”. I juli 1769 (Jones 2000), registrerede Cook fænomenet for første gang. ”Tattoo” er udledt af det polynesiske ”tatu” eller ”tatau”, der betyder ”mærke” eller ”ramme” (Caplan, 2000). På sin anden jordomsejling bragte Cook Omai med sig hjem til London. Omai kom fra øen Raiatea tæt ved Tahiti – og blandt andet fordi han var udsmykket med de polynesiske tatoveringer, som Cook tidligere havde beskrevet, blev han en eksotisk kuriositet i den store by (Guest, 2000). Cooks skibe og de ”prøver”, de hjembragte, blev landsat på kajen på Themsens sydside blot få mil fra det sted, hvor vor sømand lå i sin hospitalsseng.

Denne fokusering på mødet med de polynesiske tatoveringskulturer har imidlertid overskygget beretninger om tidligere kropsinskriftioner i Storbritannien og det øvrige Europa. Ikke mindst har historikerne gjort os opmærksom på forbindelsen mellem tatoveringskunst og ejendomsforhold hos grækerne, romerne og kelterne (Gustafson, 2000). Man ved også, at de første kristne i Det romerske Imperium som tegn på deres hengivenhed indgraverede deres kroppe som led i deres dyrkelse af Kristus (MacQuarrie, 2000), ligesom man har påvist en forbindelse mellem pilgrimsvandring og tatovering. I højmiddelalderen blev pilgrimmene til Palæstina tatoveret med kristne symboler, som kunne erhverves i Jerusalem, og de rejsende hjemførte kropsinskriftionerne som vidnesbyrd om deres hellige færd. Desuden

forekom fænomenet i det sekstende århundrede blandt pilgrimsrejsende til Lorentos helligdom i Italien (Caplan, 2000). Der er således tale om en udviklet forbindelse mellem rejser og tatovering.

Alfred Gell mener at kunne konkludere, at de stigmata, der i Den vestlige Verden har tilknytning til tatoveringskunsten, skal ses som udtryk for en forbindelse mellem ”etnisk Andethed” og ”social Andethed” (Gell, 1993: 10). Det var imidlertid søfolkene selv, der blev tiltrukket af tatoveringskunsten og indlemmede den i deres symbolverden og kulturelle orden. Historikeren Marcus Rediker har vist, hvorledes livet til søs satte sine spor på besætningens kroppe.

”Dengang som i dag tjente tatoveringen til at dekorere underarmen. ”Jerusalemkorset” og andre populære ikoner blev produceret ved at ”prikke huden med nåle og gnide en pigmentering ind i såret” – enten blæk eller (mere sædvanligt) krudt. Men søfarten satte også andre, mindre eftertragtede spor. Når folkene gennem lang tid opholdt sig i solen og daglig var udsat for dens reflekser i havet, blev de efterhånden brændt, de erhvervede sig en rødlig ”metalfarve” og blev rynkede i huden før tid ... Sømanden var således på flere måder en mærket mand, til gavn og glæde for de tvangsudskrivninger, der fandt sted i havnebyerne, når man i kommandoraidts jagtede folk, der kunne tjene kongens sag til søs.” (Rediker, 1987: 123).

Rediker omtaler et vigtigt paradoks. I arbejderklassen har tatoveringen været et middel til at generobre kroppen og bruge den til æstetiske formål. Samtidig opridses mærkningen et billede af ”den sociologiske Anden” som den bedre bemidlede del af samfundet derpå kan udpege og stigmatisere – enten det nu er preskommando, politi eller vore dages borgerlige moralister.

Den maledede sømand er i dag borte, hans liv er ebbet ud. Da han forsvandt fra denne verden, registreredes hans bortgang af intethedens bogholder, der noterede hans navn på listen og udstedte en uspecifik dødsattest. Inskriftionerne var vor

sømands forsøg på at monumentalisere sin krop for tid og evighed – trods den omstændighed at han kom fra et lag i befolkningen, der ikke fylder meget i de offentlige annaler. ”Den slags folk, der ikke efterlader mange spor,” som Patrick Modiano siger (Modiano, 2000: 23). Guy’s Hospital i London er i besiddelse af nogle grusomme undtagelser fra reglen: ildelugtende formalinpræparater opbevaret i form af indgraverede hudlapper. Mere end disse stumper er der ikke tilbage af den hær af navnløse, de hidrører fra. Ikoner som ”Håbet og Ankeret” eller ”Den korsfæstede Jesus” udstilles her i transplantater, som man har taget, eller tyvstjålet, fra mændene med henblik på medicinsk forskning (Maxwell-Stewart and Duffield 2000: 13). Det er en trafik, der finder sted den dag i dag, selv om man i vor oplyste tids socialhygiejne forlanger, at indehaveren ydes en kontant betaling. Jack Browning fra Waterloo Station er en mand, der har testamenteret sit så godt som totalt tatoverede legeme til videnskaben. Som betaling modtog han den usle sum af £3000.

At besidde en tatovering – at være blevet stukket med nåle – er udtryk for nedbrydningen af grænserne på et kort over smerte og helbredelse. Det er en essentielt korporlig erfaring – perforeringen, blodet, smerten, skorpedannelsen, de synlige spor af at man først er blevet skåret op og siden lukket sammen igen. Handlingen gennemhuller kroppens grænse, indre og ydre bytter plads. Selve tatoveringen kan aflæses i en hel serie metaforer – vedrørende forholdet mellem suverænitet og beherskelse, varighed og forkrænkelighed, traumatisering og helbredelse. Den slags relationer er aldrig entydige og sjældent udtryk for et frit valg. Ifølge Alfred Geller ”tager tatoveringen sig ud som fri vilje, men det er hver gang nogle andre, der står bag.” (Gell 1993: 37).

Kroppen som politisk felt

Ingen har som Foucault analyseret de forskellige måder, der gør kroppen til et felt for symbolsk og politisk manipulation. I *Overvågning og straf* skriver han:

”... Kroppen er direkte impliceret i det politiske felt. Magtrelationer griber direkte ind i

den: de investerer i den, mærker den, træner den, torturerer den. Magten tvinger kroppen til at varetage visse opgaver, til at foretage sig visse ceremonier, til at afgive bestemte tegn.” (Foucault 1977: 25)

Et andet sted skriver Foucault, at ”kroppen er den flade, begivenheden indskrives på.” (1994: 375). Ifølge Foucault er dette en proces, hvor identitetens ”mig” konstitueres af historien og af magten, men det er samtidig også et felt for permanent disintegration. I den forstand er kroppen ”fuldstændig indskrevet i historien.” (ibid: 376).

I novellen *Straffekolonien* har Kafka givet os en isnende fremstilling af disciplin som inskription i Foucaults forstand. I historien gennemsættes fængslets lov ved hjælp af en tatoveringsmaskine, der består af en såkaldt ”seng” omviklet med et lag vat samt en ”tegner”, der befinder sig oven for sengen, hvor den holdes på plads af nogle metalstænger. Hver maskine ligner en kommode i mørkt træ. Frem og tilbage mellem tegneren og sengen bevæger sig på et bånd et instrument omtalt som en harve, der skriver på kroppen. Koloniens officer forklarer straffemetoden således:

”Hver gang en fange har forsyndet sig mod en lov, skrives den på hans krop af harven. Fangen her” – officeren pegede på manden – ”vil få DU SKAL AGTE OG ÆRE DINE OVERORDNEDE skrevet på sin krop!” (Glatzer 1988: 144).

Fangerne får ikke noget at vide om deres straf. Officeren i historien fortæller hvorfor: ”Der er ingen grund til at sige det til ham. Han lærer det på sin krop.” (Ibid: 145).

Kafkas frysende historie er ikke langt fra sandheden om de måder, tatoveringen har været brugt på som et afstraffelsesmiddel – vi behøver blot at tænke på de numre, der blev tatoveret på jøder og andre fanger i de nazistiske koncentrationslejre. Tatoveringen var her en måde, man reglementerede, kontrollerede og navngav fangerne på, når de skulle tilpasses lejrens verden. Også i tiden efter, at de blev befriet, har de overlevende fra lejrene

måttet gå omkring mærket af tallene – som en stadig påmindelse. Primo Levi, der overbevisende har dokumenteret hjemkomsten fra Auschwitz beretter i *The Truce* om, hvorledes han på turen gennem Tyskland ”føjte det tatoverede tal på min arm som et brændende sår.” (Levi 1987: 76).

I dag fortsætter man i fængslerne med at tatovere, blot er det nu fangerne, der tatoverer sig selv. Pointen kan illustreres med Susan Philips velargumenterede undersøgelse af tatovering i gangsterverdenen.

Fangerne tatoveres ikke længere af dem, der fængsler dem. I stedet mærker de nu sig selv for resten af livet som tegn på deres medlemskab af fængslets verden. I tatoveringen skabes en varig repræsentation af deres identitet, som ingen myndighed kan fjerne. I en verden af afkald og afvisning er tatoveringen en måde, hvorpå fangen hævder sit selv. Man kan klæde dem nøgne, klippe dem skaldede, tvinge dem ind i små celler – eller de kan blive udsat for vold fra vogtere og medfanger, men tatoveringen fortæller om deres fortid og forbinder dem med det liv, der var deres.

Tatovering, der er forbudt i amerikanske fængsler, er blevet en måde, hvorpå fangen i et vist omfang kan undvige den kontrol, som den grå betonbygning udøver over hans krop. Phillips fortæller en historie om tatoveringskunstneren Gallo. Gallo sad i fængsel i otte år og tjente penge ved at foretage tatoveringer. Vogterne opdagede det, og han fik en tillægsdom på et halvt år. Gallos egen krop var belagt med gangstertatoveringer, der repræsenterede forbindelsen til hans gamle kvarter. På den måde skaffede han sig beskyttelse og støtte – bl.a. tilbød man ham at medvirke i pornografiske hard-core film: ifølge gængs visdom blandt pornografer i branchen virker tatoverede gangstere åbenbart stimulerende på et publikum, der ønsker billeder med farligt og eksotisk indhold. Samtidig afslørede tatoveringerne Gallo over for politiet. Phillips mistede forbindelsen med Gallo, da han endnu engang blev arresteret for besiddelse af narkotika og endnu engang måtte afsone en dom (ibid.

384). Gallos tatoveringer er både en bekræftelse og en forbandelse – de vækker begær, men også afsky.

Gallos historie er beslægtet med, hvad vi ved om tatovering i Storbritannien. I medierne forbinder man billeder af tatoverede mandspersoner med vold og hooliganisme. På samme måde er tatoverede kvinder fra arbejderklassen indtil for nylig blevet associeret med afvigende seksuel adfærd, prostitution og kriminalitet. I en dokumentarisk artikel blev et arbejderkvarter i Sydengland omtalt som karakteriseret af ”cigaretter, hamburgere og tatoveringer.”²⁾ På den ene og den anden måde var disse attributter knyttet til afvigende kropslig adfærd.

Det er, ifølge Benjamin, den historiske rekonstruktions og kulturkritikkens opgave at ære ”erindringen om de navnløse.” (citeret fra Berman 1999: 241.) Jeg for min del ønsker, at denne bestræbelse desuden kan bruges til at rejse en række spørgsmål om forbindelsen mellem kroppen, sproget og erindringen. Hvorledes bliver kroppen et medium, et kødeligt lærred, på hvilket – og takket være hvilket – man er i stand til at udtrykke længsler og tilkendegive strukturen i sit følelsesliv? På hvilken måde går det til, at afhængigheden af en elaboreret sprogbrug bliver et skjul for udtryksformer, der i den hvide arbejderklasse omhandler følelsesliv, tilhørsforhold, kærlighed og tab? Det er ikke kun et spørgsmål om, at ”de navnløse” lever og dør uden at efterlade sig spor men også om, at kompleksiteten i deres emotionelle liv mistes, ignoreres eller nedvurderes.

Her gemmer sig et projekt, der forholder sig til erindring, kultur og historie – med særlig henblik på de arbejdsmiljøer, der på kryds og tværs gennemskærer det indre og ydre London syd for floden. Der er tale om et forsøg på en slags biografi over ”de navnløse” via tatoveringerne. Fotografen Paul Halliday og jeg har arbejdet tæt sammen om de portrætter, der ligger til grund for denne artikel. Billederne er et resultat af vort fælles arbejde. Vi har sat os i forbindelse med mennesker, der af den ene eller den anden grund har besluttet at lade sig tatovere. Vi kendte alle deltagerne på forhånd – nogle var venner, andre var

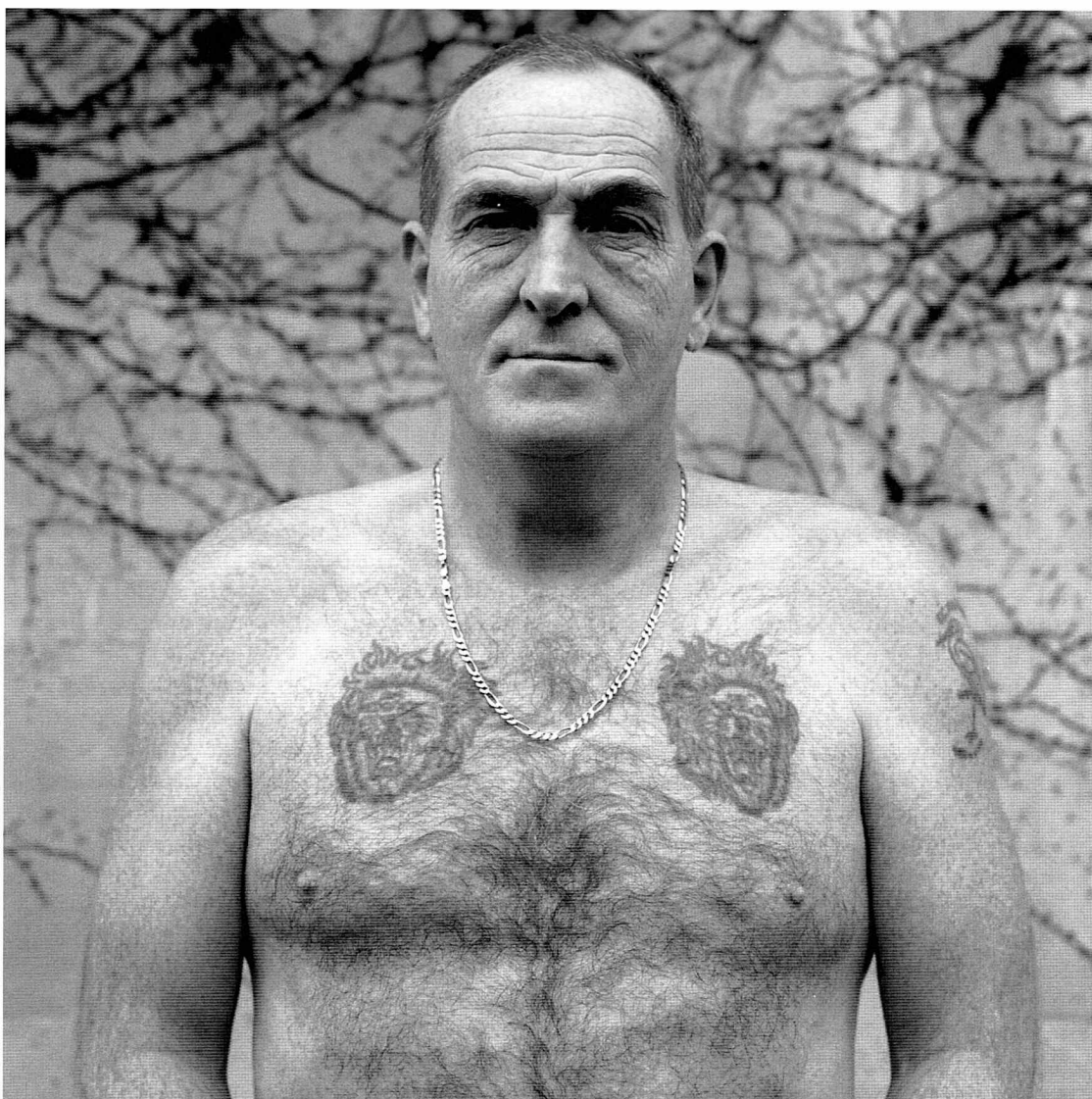

Fig. 1

familiemedlemmer. Fra starten var det vort ønske, at projektet skulle dreje sig om en udveksling, der dels var konkret – at give og modtage fotografier, så snart de blev taget – men som også var en emotionel dialog, der ikke blot blev skrevet ned, men tillige vist frem. Det er i denne fremvisning, den vigtigste del af historien bliver fortalt.

Om at lytte med åbne øjne

Det ligger som en implicit bestræbelse i visse dele af den radikale sociologi – ikke mindst de dele, der er inspireret af femi-

nistiske og antiracistiske projekter – at de undertrykte og ufri skal tale deres egen sag. Dette er rigtig nok en uafviselig udfordring til sociologien – men det er også udtryk for et bedragerisk ønske. I sig selv fordrer tanken en form for udveksling, der er baseret på stemmen. Det sociologiske interview lægger eksempelvis vægt på en elaboreret kommunikation, der ofte er gennemtrængt af klassefordomme. Som afdøde Basil Bernstein har vist, genlyder folks sprogbrug af classeskel. Når det endelig lykkes at overføre et troværdigt og idiomatisk overbevisende eksempel på

arbejderklassesprog til papiret, gør det ondt i øjnene at læse det: som en kvindrende Van Dyck-karikatur af cockney. Bernstein hævdede, at arbejderklassens restringerede sprogkoder udviser træk, der metaforisk er tatoveret på tungen. (Bernstein 1979, 1990). I den slags sammenhænge vælger man i arbejderklassen andre udtryksformer.

Den profetiske filosof Simone Weil sagde engang, at "lidelse" – et fænomen, hun anså for at være såvel materielt som åndeligt – i sit væsen er grundlæggende uartikuleret. Hun skriver:

"... de, der lider, påhøres ikke. Den, der lider, er som en, der har fået skåret tungen ud, og som fra tid til anden glemmer det. Når han bevæger læberne, er der intet øre til at opfange lyden. Selv synker han derpå tilbage i sproglig magtesløshed, i forvisning om ikke at blive hørt.

Her finder vi forklaringen på, at vagabonden ikke skal gøre sig håb om at opnå noget, når han står over for dommeren. Skulle han tværs gennem sin hakken og stammen alligevel udstøde et skrig, der gik gennem marv og ben – ja, så ville han stadig ikke blive hørt, hverken af dommer eller offentlighed." (Weil 1977: 332-333).

For ikke at falde i samme fælde som dommeren, må vi gøre os klart, at folk udtrykker sig gennem et spektrum af kulturelle modaliteter, der gør sig gældende hinsides sproget.

Paul og jeg har gjort et forsøg på at bruge fotografiet til at nå frem til kommunikationsformernes kropsregistre. Det er en metode, der kræver, at man indstiller sin høreelse på et bredt spektrum af betydningsnuancer. Man har skrevet meget om, hvorledes fotografen med sit objektiv kortlægger og hersker over forestillingen om, hvad der er "virkeligt" (Tagg 1987). Det er imidlertid en fejl, tror jeg, hvis man går ud fra, at objektivet kun ser i én retning. Dermed står vi over for spørgsmålet om "hvem der betragter hvem", som John Berger har formuleret det (Berger & McBurney 1999). Et muligt svar på spørgsmålet kan vi finde hos Merleau-Ponty, der argumenterer mod den cartesianske dualismes adskillelse mellem krop

og ånd, mellem subjekt og objekt. Merleau-Ponty argumenterer for vigtigheden af, at vi udvikler en sanseligt betinget forståelse og understreger, at "vi er i verden takket være vor krop." (Merleau-Ponty 1962: 206). I stedet for at skelne mellem subjekt og objekt, lægger han vægt på en sammensnoning, en kiasme. For Merleau-Ponty skaber blikket ikke afstand mellem betragteren og den betragtede. Der er snarere tale om, at blikket etablerer en forbindelse – det implicerer en åbenhed over for tilværelsen, som Merleau-Ponty benævner "tovejs" eller "reversibel". "Den betragtede krop bliver omfattet af det synlige," skriver han. "Jeg udlåner min krop til dem, for at de kan skrive på den og give mig deres billede, denne fold, dette hulrum midt i det synlige, som er mit syn, betragteren og det betragtedes dobbelte spejlarrangement, berøringen og det berørte ..." (Merleau-Ponty 1968: 146). Sammensnoningen etableres i samme øjeblik, betragteren og det betragtede forbindes med hinanden. Det er en begivenhed, der udspiller sig som en del af vore almindelige gøremål, men den har også en særlig relation til tiden. I den brøkdelt af et sekund, hvor kameraets øje lukkes op, indfanges et kort tidsudsnit, hvor forholdet mellem betragteren og det betragtede fastholdes og opbevares.

Løvens ansigt

Mick ser tilbage på os fra objektivets anden ende (fig. 1). Hans blik henvender sig til os, og vi må lytte ikke blot med ørene, men med øjnene. Mick blev født i Lewisham 1951 og tilbragte sin barndom i Perry Vale, Forest Hill i det sydlige London. Han fremviser de to løver, han har tatoveret på sit bryst. De er Millwalls totem, hans fodboldklub, kendt som Løverne blandt venner som fjender. Millwall opfattes almindeligvis som en klub, der har alt, hvad man må tage afstand fra i engelsk fodbold – vold, snæversyn og had. Garry Robson har givet os en fascinerende beskrivelse af klubben og dens historie. Han skriver: "Der er ikke mange betegnelser på vore dages engelsk, der har en elektrisk ladning som *Millwall*. Ordet er et fortættet symbol og inkluderer et omfattende og frit register af forestil-

linger og følelser vedrørende en verden af handlinger og erfaringer, der rækker langt videre end dets oprindelige betydning. Når man siger "Millwall" tænker man bl.a. på voldelige bander og overfald, hæmningsløs maskulinisme, en sort og uigennemtrængelig bykultur præget af arbejderklasse-fascisme." (Robson 2000: 19) Beskrivelsen er karikeret og har ikke megen lighed med, hvad hengivne fans betragter som et tilhørsforhold baseret på passioneret kærlighed. For symbolet Millwall rummer spor af en urban historie, som i det store og hele er fraværende i de skildringer, vi finder hos journalister og politikere, der uden videre fordømmer Millwall-fans som protofascister og hooligans. Micks bedstemor kom fra Donegal i Irland, og han har kvindelige slægtninge forskellige steder på øen. Da han var ni år gammel begyndte han at følge Millwall, og han fortæller om den berusende stemning i den tids fodbold:

"Der var noget ved det dengang – at tage hen og se Millwall – det var noget særligt på grund af spændingen, og der var godt med tryk på allerede om fredagen. Ind på pub'en og få en øl, lige meget hvor gammel du var ... jeg får dig med ind, eller du tager mig med. Men altså, der var godt med tryk på fredag aften, særlig hvis man tog af sted fredag aften, dengang var der ingen motorveje, og man overnattede ude, steder som Carlisle og Barrow og Workington ... vi kom aftenen før, og det var fint, fantastisk, det med at rejse, så de andre kunne se, at man var på tur. Man er der bare, og man er kommet hele vejen for at se Millwall spille, og så ... det bedste ved det hele er til sidst – hvis vi vandt, altså, så var du i den syvende himmel. Eller hvis man tabte, så havde vi det virkelig dårligt, hele den lange køretur hjem ... Altså, som sagt, der var noget ved det dengang." (interview: 11.04.1996)

I 1977 var Mick med i en angivelig dokumentarfilm af Granada TV's Panorama Team. Hensigten med programmet var at afsløre hooliganismen, og man brugte Millwall som eksempel. Micks ansigt havde man klistret op på boldbanerne rundt om, der var tale om et veritabelt forbryderalbum af de mest eftersøgte "Millwall hooligans". Millwalls broderskab

kunne prale af legendariske skikkelser som Ginger Bob, Ray Treatment, Harry the Dog foruden Tiny – der var sort Millwall-fan og blandt de mest respekterede – samt Sid the Umbrella Man. "Når vi tog ud til en kamp," fortæller Mick:

"så var Sid der med sin paraply, som han altid gik rundt med, som om han var uden for det hele. Og når så nogle af supporterne fra den anden klub kom farende, så – snup – fangede han dem om halsen med paraplyen – snup – og det var ret morsomt. Ikke at det var en god idé, selvfølgelig, men dengang var det morsomt, for man var der, og man var en del af det." (interview: 11.06.1996)

Den verden, man var en del af, var drengenes og mændenes offentlige rum mellem arbejde og hjem. Det var deres verden, her morede de sig, og atmosfæren var elektrisk.

Som syttenårig fik Mick sine Løver i Ringos tatoveringssalon i Woolwich – det ultimative udtryk for loyalitet og hengivenhed. "Det gik i blodet, tror jeg – man blev tatoveret, klart nok, og man fik en slags Løver på sig, ligesom Millwall tro til døden" (interview 11.04. 1996).

Mick samler på løvefigurer, der udsmykker hans stuer. På et tidspunkt havde han sågar en tam løve ved navn Sheba, som han holdt gående i Baxleyheath. Dyret tog han flere gange med til The Den, hvor Millwall havde sine baner. Der er tale om noget, der betyder langt mere end en hobby. Det drejer sig om et tilhørsforhold til et sted og om at være i verden – en identifikation, der udlevs, opføres og føles i, og i kraft af, kroppen. Det handler om noget, Mick og de andre forsøger at udtrykke også med ord:

"Jeg har ... øh, jeg tror mest, det er noget med et sted ... de ejer det, sådan er det, det er Millwall, sådan, og sådan bliver det ved med at være (hoster), som man siger, sådan, det er det, det drejer sig om, Millwall, det er simpelthen – Millwall er ... Millwall lyser over det hele, Les, hvis du ved, hvad jeg mener, det er – det er der, det lyser op over det hele. Alle ser Millwall over det hele, alle drømmer om Millwall." (interview: 11.04.1996)

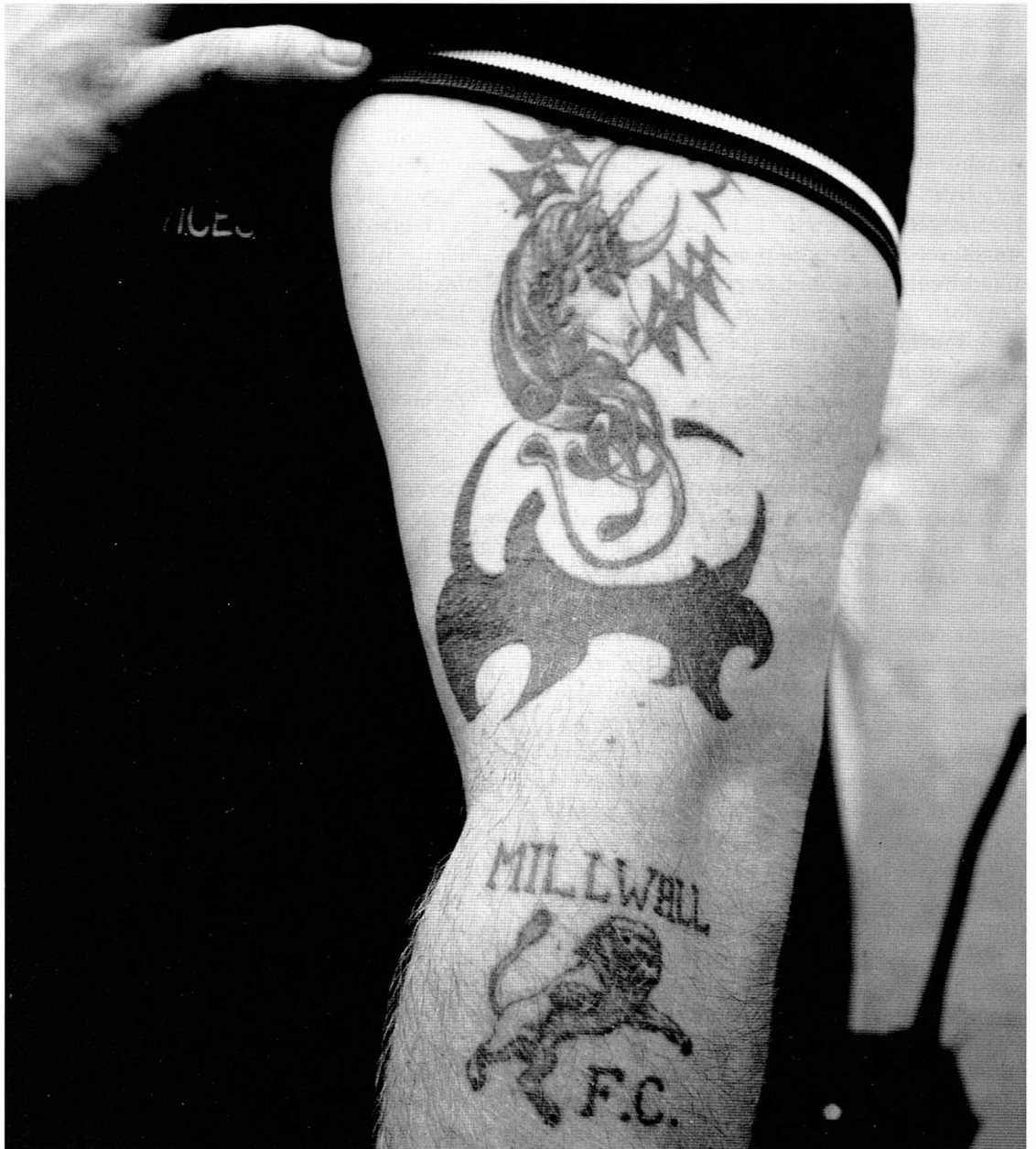

Fig. 2

Til syvende og sidst er ordene overflødige, for Micks passionerede hengivenhed står skrevet på hans krop. Og dog ønskede han ikke at have "Millwall" tatoveret på kroppen. For ham rummer Løverne en symbolik, der utvetydigt fortæller om hans tilhørsforhold til klubben og det sydlige London, samtidig med at forbindelsen for-

bliver skjult for den ikke-initieredes misbilligende blik.

Darren er portner ved Goldsmith's College. Ligesom Mick voksede han op i London syd for Themsen, og også han er livslang trofast Millwall-fan. Som så mange andre flyttede han på et tidspunkt væk fra byen, først og fremmest på grund

Fig. 3

af de stigende huspriser. Nu bor han i Walderslade i Kent. Darren arbejder i New Cross og rejser dagligt frem og tilbage mellem hjem og arbejde, hvilket er lidt over hundrede kilometer tur retur. På Darrens underarm ser man Den kæmpende Løve, oven over løven står klubbens navn at læse, og nedenunder er dens initi-

aler indgraveret (fig. 2). Der er tale om det højest værdsatte af samtlige Millwalls symboler: klubbens emblem frem til 1999, hvor man besluttede sig for at kassere det, idet man nærrede et ønske om i medierne at distancere sig fra vold og hooliganisme. Men i Londons tatoveringssaloner er der ikke slået buler i medaljens popularitet.

Darren er stolt over tatoveringen på sin underarm, hvor den ses i selskab med en serie andre emblemer i den stilart, der for tiden går over Europa og USA under betegnelsen "tatoveringens renaissance" (Caplan 2000). De to stilarter befinder sig side om side.

Fodboldtatoveringer bevidner den tatoveredes loyalitet over for den klub, han elsker så højt. Samtidig signalerer de også hans tilhørsforhold til en bestemt lokalitet. Mange har talt om, hvordan fodboldbanen bliver ens "egen bane"³⁾ (Bale 1994). Nogle fans tager denne "geopietet" (Tuan 1976) helt bogstaveligt: de beder om at måtte gifte sig på klubbens område, eller de anmoder om, at deres aske må spredes i fodboldmålet, når de engang er døde. Der er adskillige eksempler på veritable – ofte illegale – guerillatogter mod stadions i det sydlige London og andre steder for at indfri afgivne løfter og udføre uofficielle begravelsesceremonier. Tatoveringerne trækker den anden vej: de inkarnerer i den enkeltes hud et tilhørsforhold, et lokalområde og en historie. Steve Scholes, fireogtredivende og Manchester United-fanatiker, har hele Old Trafford indgraveret på ryggen. Billedet viser et luftfoto af området i alle detaljer foruden inskriptionen "Old Trafford Theatre of Dreams". Til *The Sun* sagde Steven "Jeg håber bare, at de ikke bygger mere om derude" (*The Sun*, 8.11. 2001, p. 27). Dette lokaltilhørsforhold – med alle de associationer, der knytter sig til det – er deponeret på kroppen som en pejling, der orienterer den tatoveredes liv, mens han fysisk bevæger sig gennem tider og steder.

Det drejer sig ikke kun om, at tatoveringen har indgraveret en kollektiv loyalitet på kroppen. Et karakteristisk aspekt af arbejderklassetatoveringer er det, at navne på familiemedlemmer og kærester hyppigt indgår i indgravningen. Fænomenet er specifikt for arbejderklassen. Der er således kun få eksempler på tatovering af familienavne i vore dages "moderne primitivistiske" europæiske subkulturer (Caplan 2000, Randall & Polhems 1996). Forskellen er sigende – og illustrerer tatoveringens klassespecifikke karakter. I den hvide arbejderkultur er de tato-

verede navne ofte inkarnationer af familiefølelser og slægtskabsrelationer.

I *All About Loving* skriver bell hooks, at "Det har alle dage været de mænd, jeg har kendt, der ikke brød sig om at tale om "kærlighed" ... Og de brød sig ikke om det, fordi kvinder efter deres opfattelse gjorde alt for meget ud af kærlighed." (hooks 2000: 3)

bell hooks bog dækker et hidtil uindløst behov. Ifølge hooks ligger den manglende bevidsthed om kærlighedens betydning bag de vanskeligheder, vi har med at elske andre. Kærligheden opfatter hun som et spørgsmål om at ville, at handle og at vælge. Et spørgsmål om opdragelse.

"Hvis vi skal lære at elske oprigtigt, må vi forbinde forskellige komponenter med hinanden – omsorg, ømhed, anerkendelse, respekt, hengivenhed og tillid – foruden elementær kommunikation." (hooks 2000: 5)

Men hvad er det for en kommunikationsmodus, der her er på tale? Man har sagt og skrevet meget om den manglende følelsesmæssige udtryksevne, der gælder mænd generelt – og arbejderklassens mænd specifikt. Gary Oldmans film *Nil By Mouth* giver, efter min opfattelse, det bedste og mest overbevisende billede af dette.⁴⁾ I filmen beskriver hovedpersonen sin fars internering på et hospital. Over sin seng står "Nil By Mouth" at læse. Ordene er summen af sønnens forhold til sin far.

Omtaler man kærlighed lemfædigt, kan den miste værdi. Julie Burchill har skrevet om det klasseaspekt, der gør sig gældende, når man taler om følelser (Burchill 2001). Burchill, der er en noget syrlig og kontroversiel journalist, har sagt, at den beredvillighed, hvormed man i middelklassen rask væk deklamerer sin kærlighed, fører til en tom og overfladisk omgang med hinanden i emotionelle relationer. Noget er der om det. Vi lever i en verden af afslørende talkshows, hvor følelser spektakulariseres. Afsløringer og privatlivsbekendelser er en enorm industri i den moderne verden – hvad vi ved fra seertal for tv-programmer, der handler om "den chokerende sandhed" og fra den almindelige udbredelse af kulørte ugeblade. Fraværet af emotionel snakkesalighed i arbejderkultu-

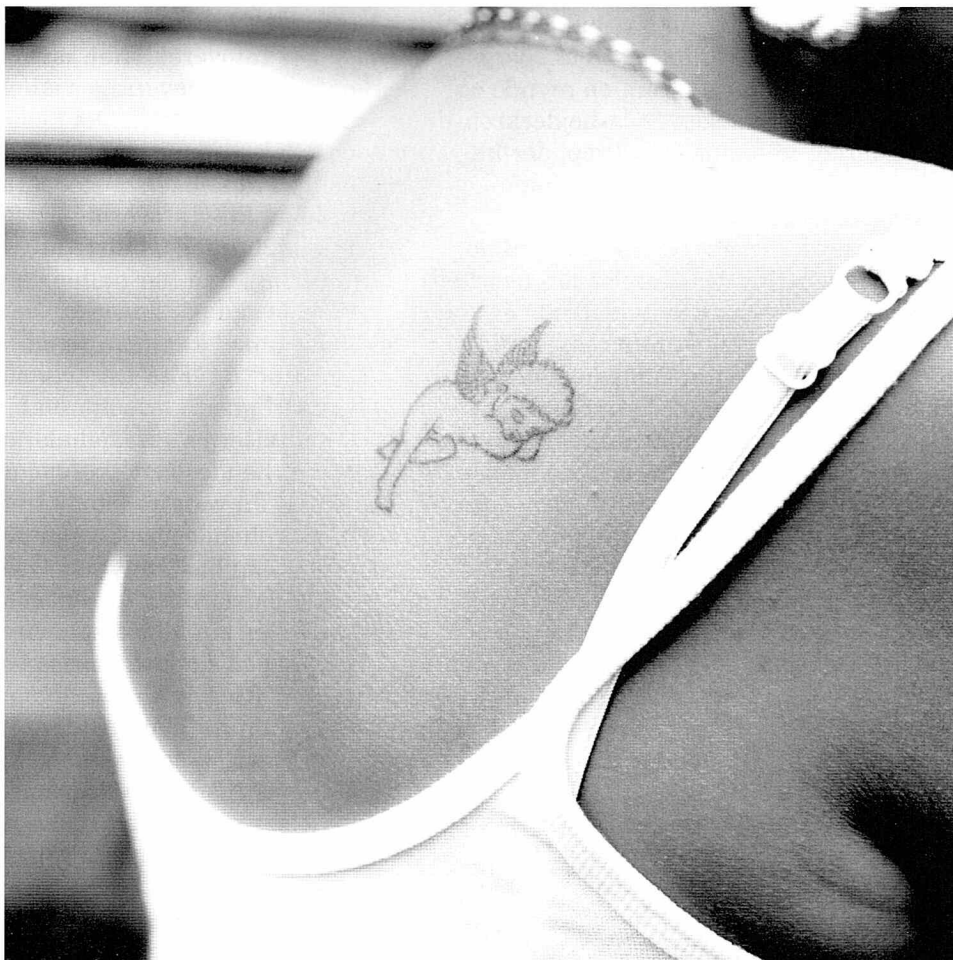

Fig. 4

ren giver os et alternativt billede af, hvorledes kærlighed kan moduleres.

På indersiden af Darrens underarm finder vi en tatovering, der markant adskiller sig fra de glubske Millwall Løver (fig. 3). Denne tatovering består blot af to navne – Molly og Charlie – der er knyttet sammen af et hjerte. Nedenunder kan man læse ”d. 26. april 1999”, der er fødselsdatoen for Darrens tvillinger, to højtelskede piger. Der er noget smukt og bevægende i dette udtryk for faderfølelse – en kærlighed, der inkarneres og navngives. Udtrykket formuleres ikke i vidtløftig retorik – det udøves snarere end udtrykkes. Jeg vil gerne omtale denne type relation som ”illokutorisk kærlighed”⁵⁾ – en kærlighed, der opstår uafhængigt af den komplicerede verbale erklæring.

Faderens navn

I *Formations of Class and Gender* har Beverley Skeggs studeret de måder, hvorpå kroppen og kropslige dispositioner transporterer mærker, der angiver klasse-tilhørsforhold. De unge piger i hendes undersøgelse betragter deres kroppe som midler til at komme frem i verden. Således Julie, en af hendes respondenter: ”Din krop er det eneste du har, der virkelig er dit eget” (Skeggs 1997: 83). Når pigerne taler om ”at lade stå til” er det et udtryk for, at de giver efter for klassemæssige restriktioner, social stagnation og indespærring. En anden pige, Therese, siger: ”Man ser dem gå omkring i byen, smældfede, fedtet hår, tøj der stinker, uvaskede unger, den slags – crimplene bukser og det hele, de er skide ligeglade med det hele, og

det er ikke noget for mig." (Ibid.) Evnen til social opstigning reduceres til et spørgsmål om diætkost, talje som en mynde og aerobics. Ifølge Skeggs er "arbejderkroppen mærket af fedme – en krop, der har opgivet ethvert håb om "opstigning" (Skeggs 1997: 83).

Beverley Skeggs kommer ikke ind på tatoveringen i sin redegørelse for, hvorledes arbejderklassens kvindebillede er konstrueret. Jeg vil tro, at hun i givet fald havde nævnt tatoveringen sammen med de øvrige attributter, der knytter sig til den forsmædelighed, der rammer arbejderklassens kvindekrop. Det er ikke mange år siden, en tatoveret pige måtte lægge øre til beskyldninger for promiskuitet og prostitution – hun var en "tøs" eller en "luder". De sidste ti års renæssance inden for tatoveringen har imidlertid i et vist omfang ændret dette: flere og flere kvinder er blevet tatoverede og stigmatiseringen af dem er dermed mindsket.

På Vickis skulder ser man en tatoveret engel (fig. 4) – sit ansigt ville hun dog ikke udstille. På hendes venstre skulder, over for tatoveringen, kan man se en "lille djævel". Ifølge Vickis familie kæmper Himlens og Helvedes repræsentanter om hendes person. Vicki er min niece og hun bor i New Addington, et større kommunalt ejet kompleks i det sydlige London. I New Addington hugger landet og byen ind over hinanden, som savtakker. I 1956 udtalte Sir Hugh Casson, der stod for Festival of Britain, at komplekset "ikke blot var afskåret fra Croydon og fra London, men fra livet selv." ⁶ De første beboere omtalte stedet som "lille Sibirien" på grund af dets højtliggende placering og dets udsathed for vind og vejr. I dag er byens silhuet domineret af de tre skyskrabere, som danner Canary Wharf Tower, der rager op over alt andet som en enorm trebenet stikkontakt på hovedet. Via tårnene er London forbundet med globaliseringens elektrificerede finansverden. I den digitaliserede æra er "Cockney" ikke længere knyttet til lyden af Bow Bells, men snarere til synet af Canary Wharf.

Vicki er tyve år gammel, og da fotografi- et blev taget, var hun netop kommet hjem fra arbejde i et supermarked. Jeg spurgte

hende, om det var ugleset, hvis man som pige var tatoveret. "Nej," svarede hun "i dag har alle tatoveringer. Alle mulige ting – delfiner, den slags. Det koster ikke noget videre." Jeg spurgte hende, hvor meget det var. "Det afhænger af stedet, men man kan få en lille tatovering for 20-30£" (d. 22. juli, 2001). Hun viste mig også den tatovering, hun har på hælen (fig. 5). Hun havde de sko på, hun gik på arbejde i. På hendes ankel kan man se en lille rød rose med "Mor" og "Far" på hver side – illokutorisk kærlighed.

Vicki viser os sine hænder (fig 6). I hvert af hendes smykker gemmer sig en historie. På venstre hånds tredje finger ses den ring, hendes bedstemor på mødrenes side engang bar. Det er ti år siden, hendes bedstemoder døde. Ved siden af guldrosen har hun på sin midterste finger en "keeper ring" magen til den, hendes bedstefader gik med. Ringen fik hun af sine bedsteforældre, da hun fyldte tretten. Ringene på hendes højre hånd rummer historier, der på samme måde handler om tilhørsforhold og følelsesmæssige bånd. Pegefingerens diamantring erhvervede hun for de penge, hendes bedstefader gav hende samme år, han døde. Guldringen på tredje finger fik hun fra sine bedsteforældre på fædrene side, da hun fyldte seksten. På højre hånds midterste finger bærer hun en stor guldring, som hendes bedstemoder på fædrene side personlig gav hende på hendes atten års fødselsdag. Blot to måneder før Vicki blev myndig, døde hendes bedstefader af kræft.

Hendes fingernegle er velplejede, et produkt af professionel manicure, hver negl et ekstravagant artefakt med et smykke anbragt i midten – en mode blandt unge piger i London, sorte som hvide. Udtrykket "dripping in gold" tilkendegiver foragt for kvinder fra arbejderklassen. Meningen er at definere unge piger og nyrige som prangende og mærke dem som inferiøre i smags- og klassehierarkierne (Bourdieu 1968). Udtrykket er en kliché i den sociale indbildskheds leksikon. Hvert eneste af Vickis smykker rummer en betydning og en association, der ikke kan indfanges af uvidenhed og borgerlig forudfattethed. Det enkelte smykke symboliserer et øjeblik

levet liv, et kærligheds- og slægtskabsregister omfattende hendes nære og kære eller viet mindet om personer, hun har mistet. Hun bærer sit livs historie i sine hænder.

Over guldringen rundt om Vickis venstre vrist ser man en tatoivering, enkelt udført og i moderne stil. Dens plads blandt guldsmykkerne vidner om et kulturelt islæt fra fortiden, der nu er genopstået i vor samtid. I den industrielle revolutions første tid havde mange arbejdere indtegnet ornamenteringer på huden. De havde ikke nogen ejendom værd at tale om, men "arbejdsfri" betød, at de herskede over deres egen krop. Ifølge James Bradleys studier i tatoiveringskunsten i viktoriatidens klasse-samfund:

"var tatoiveringer en erstatning for smykker og andre materielle ejendele: en måde at udtrykke følelser på og skabe sammenhold mellem kroppen, selvet og de andre" (Bradley 2000: 151).

Vickis guldsmykker og tatoiveringer etablerer en sammenhæng, hvis elementer bevæger sig mellem fortid og nutid, og som danner, hvad Raymond Williams (1977) omtaler som den "emotionelle struktur", der er kilden til arbejderklassens smag og erfaringer.

Vickis bedstefar, min far, døde i 1999 efter en langvarig og brutal batalje med kræften. Lige efter hans første operation besøgte jeg ham på Mayday Hospital i Croydon. Afdelingen var

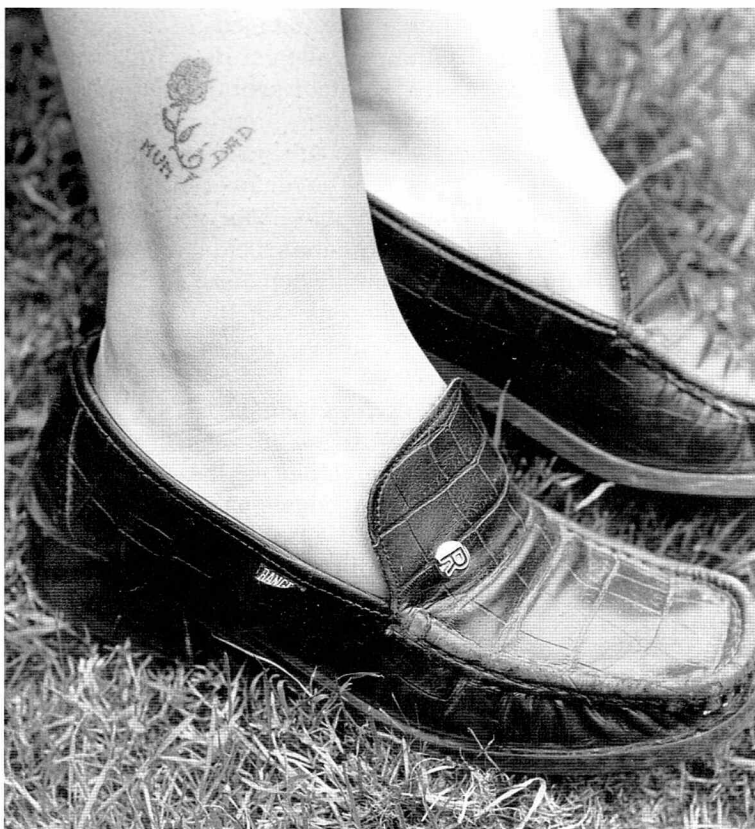

Fig. 5

Fig. 6

fuld af mænd på samme alder og med samme baggrund som ham, alle var de ofre for samme lidelse. Et halvt århundredes fabriksarbejde havde i hans hænder sat sig som et finmasket net af små sprækker belagt med hornhud. Ti timer hver dag ved en maskine – hans ankler var fortykkede, hans knæ var svækkede. Arbejdets reglementeringsformer havde deponeret slidspor på fabriksarbejderens krop, der ikke altid var synlige for det blotte øje, men som trådte frem med stor styrke i hospitalsstuenes mange afkræftede leger. Sygdommen på afdelingen var forøvet af de samme gerningsmænd, der begik det berømte sociale mord, som Engels påkalder – dårlige arbejdsforhold, elendig kost samt en industri, hvis profit stammer fra, hvad min far omtalte som ”kræftpinde”.

Da min far var ung, så alting anderledes ud. Han fantaserede om et liv som sortbørshaj i en stil og en verden, der var karakteristisk for gangstermiljøet i London syd for Themsen. Vi har fotografier, hvor han i baghaven til sit mors rækkehus poserer i selskab med sin gode ven Johnny Graham – begge iført toradet jakkesæt, silkeslips og skjorte med lang flip. Johnny og min far sprang på toget i East Croydon og tog ind til jazz-klubberne i Soho, de aflagde visit i boksernes træningslokaler, de gik på en af pub’erne i Old Kent Road, eller de tog til hundevæddeløb i Catford. Det humør og den kærlighed til tilværelsen, han fandt de steder, blev en del af ham.

Han aftjente sin værnepligt i flåden, men nedtegnede ikke sine rejser på huden. Min bror og jeg måtte ikke blive tatoveret, selv om vi begge inderligt ønskede det. Det var min far, der formulerede loven i Lacans symbolske orden (Lacan 1977). Men tatoveringer betød, at man fordømte sig selv, anlagde klassesamfundets stigma og undergravede de ambitioner om et bedre liv, der opstod i efterkrigstiden. Ligesom mange andre visualiserede han ’et trin op’ i en forestilling om at flytte ud i et af byens forstadsområder og ind i et af de store kommunale komplekser, der lokkede med bedre forhold og moderne bekvemmeligheder. I de kommunale betonsiloer blev arbejderklassens kultur rykket

op med rode og deplaceret. Alligevel stod fortidens arv og gæld skrevet på arbejderens krop i kodeskrift (Back 2001). Det er ikke afgørende for en erindrings sociale levedygtighed, at man fastholder den i sin bevidsthed (Connerton 1989) – snarere er der tale om, at den eksisterer videre i form af en emotionel struktur, om end den forbliver flygtig og u håndgribelig, også for erindringens ejermand. Vores far tolererede ikke kritik af fremskridtet under nogen form. For ham var sagen klar: han ønskede, at hans familie skulle have det bedre, end han selv havde haft det. Da han blev gammel, betragtede han med undren sit barnebarn Vicki, når hun cirka en gang om måneden dukkede op med en ny tatoivering.

Da han døde, blev vi alle, hver på vores måde, overvældet af en følelse af tab. For min krør Ken, Vickis far, betød den måde, vores far døde på, at en skygge lagde sig over hans fremtid. Ken arbejder med metalplader, og i mange år arbejdede han på en fabrik side om side med min far. I dag farter han rundt over hele London og reparerer byens stålkonstruktioner. For selv i en moderne ”vægtløs økonomi” har dot.com transaktioner brug for kontorlandskaber, der kan huse computere og potteplanter. Ford-generationens produktionsformer er fortid, men byer og borgere har stadig behov for, at nogen reparerer deres bygninger og rejser nogle nye.

Da vores far var død, gik Ken en tid lang rundt i hans tøj – han tog sågar hans briller på. I bogstavelig forstand beboede han min fars fravær. Han fyldte hans tøj ud med sin krop, han gik omkring i det, og han ytrede sig i et sprog, der med hensyn til bevægelse og social orientering var en tro kopi af vores far. Far og søn havde, hvad Bourdieu omtaler som en fælles *kropslig hexis* (Bourdieu 1986: 478).

Som så mange andre familier i London har vi en lille trailer stående på sydkysten, et sted vi lige siden 1957 hver sommer er vendt tilbage til. Engang i firserne erhvervede mine forældre en brugt vogn ved Norman’s Bay, og i de måneder, der fulgte efter min fars død, kom vi der til hele tiden. Alligevel var det næsten ikke til at holde ud at være der. Hvert eneste

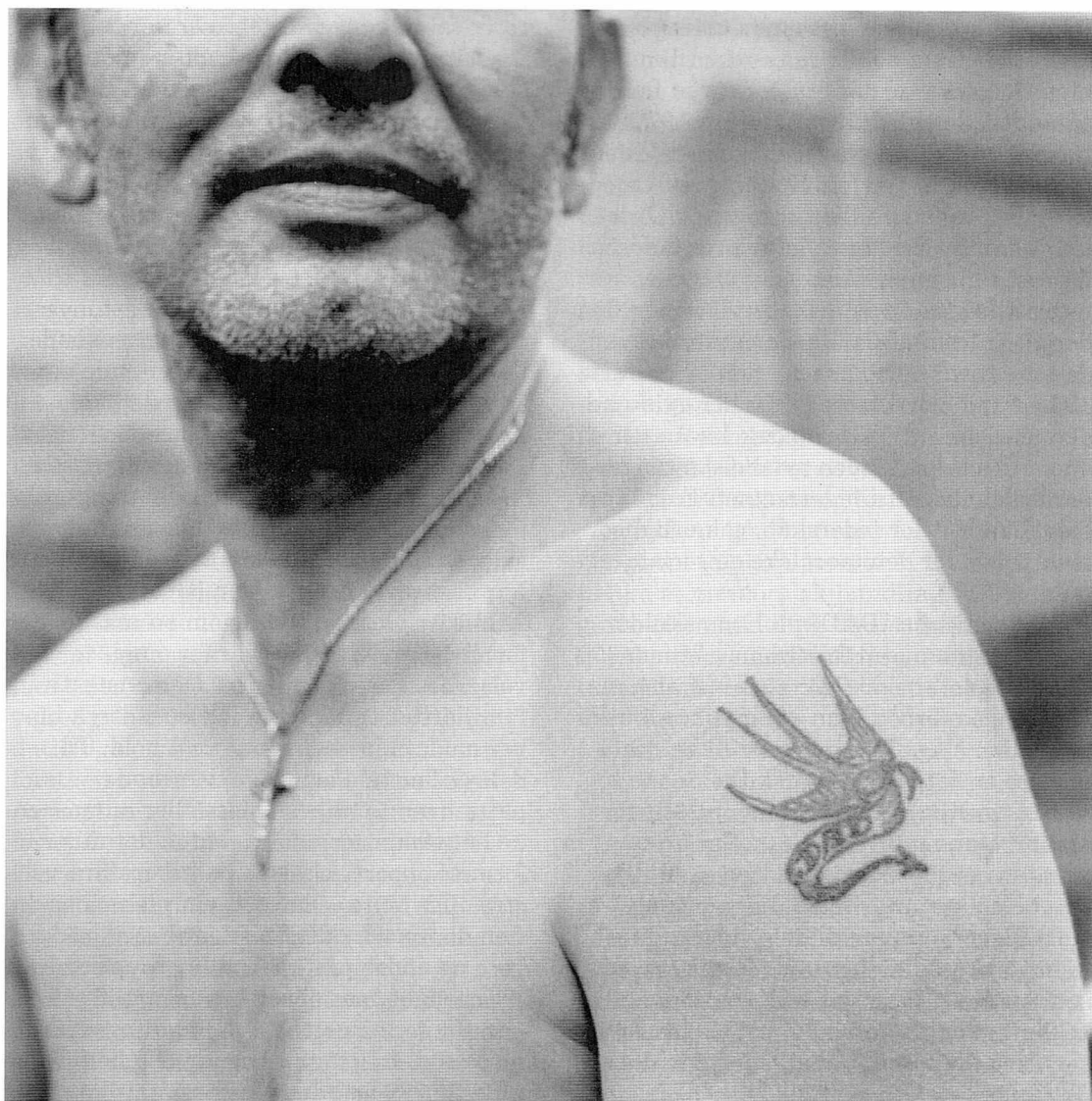

Fig. 7

sted og ting gav genlyd af hans nærværende fravær – stranden, havet og diget, hvor han stod og fik sig en cigaret, mens han så ud over bølgerne, og vinden fik tag i hans grå manke. Så en varm sommereftermiddag sagde Ken, at han havde noget, han ville vise mig. Han smøgede skjorteærmet op – og dér, på skulderen, så jeg en tatovering bestående af en svale i flugt med en skriftrulle i næbet – og på dette stykke inkarneret pergament stod følgende tre bogstaver at læse: DAD (fig. 7).

Tatoveringen benævner genstanden for en illokutorisk kærlighed. Alfred Geller har understreget, at et sådant tilsyneladende individuelt valg i realiteten er truffet af andre. I Kens tilfælde er de andre hans familie, hans nærmeste, hans fars generførd. Tatoveringen symboliserer en kærlighed, der sjældent – om nogensinde – blev formuleret i ord. Og dog kommer den til udtryk. Den er navnet. Psykoanalytikeren Jacques Lacan hævder, at et barn fra første færd har en relation til faderen.

Denne relation står i et modsætningsforhold til den umiddelbare fysiske tilknytning til moderen, der etableres ved fødslen og under plejen af barnet (Lacan 1977). Barnet udvikler altså en kropslig relation til moderen, mens det bliver bekendt med forholdet til faderen via sproget og Ordet. Ifølge Daniel Schwartz "etableres faderens forhold til barnet via sproget og via et system af slægts- og ægteskabsrelationer, der derpå – i form af navne – er grundlæggende for enhver ejendomsrelation" (Schwartz 1994: 94). Vi diskuterer ikke her gyldigheden af disse antagelser – det, Lacan gør os opmærksom på, er den symbolske tyngde, der er lokaliseret i fadernavnet. Faderen står ikke blot for faderskab og kærlighed, men tillige for den moralske og sociale orden.

Inskriptionen "DAD" på Kens skulder peger på den moralske ordens sammensatte karakter. Vi skal ikke glemme, at hans far i sin tid forbød ham at smykke sig med netop den slags inskriptioner. Ikke desto mindre er det ved at overskride denne spærring, Ken opretter et monument for sin far. Hans tatovering rummer erindringer om faderen og trodser samtidig den faderlige autoritet. Til syvende og sidst lever vores far til dels videre i kraft af bruddet på den lov, han "foreskrev os" som børn. Til tider var han voldsom og barsk, og det kunne ikke undgås, at Ken som ung mand forbrød sig mod den disciplinære tugt, han praktiserede. Tatoveringen rummer med andre ord både det søde og det sure.

Her to år efter vor fars død, er Ken blevet som ham – om end ikke i fysisk forstand eller i måden, han fremtræder på i mere overfladisk forstand. Tatoveringerne danner i deres usynlighed, hvad Raymond Williams omtaler som en emotionel struktur – og er som sådan indskrevet i hans tanker, handlinger og adfærd. For mig er det en trøst og noget af et under. Det var ikke noget, vi havde talt med hinanden om – dvs. ikke før jeg tog arbejdet med mig hjem og forvandlede mig til familieantropolog. De følelser, den reelle støtte og den kærlighed, der kom til udtryk ved tabet af vores far, blev aldrig omtalt som sådan. Og det er, påstår jeg, noget, der ikke kun ved-

rører familien. I realiteten er der tale om et eksempel på den komplekse emotionelle struktur, der gør sig gældende i proletariatet, og som så ofte er blevet karakteriseret som ligegladhed, udtryksløshed og mangel på indlevelse.

Inden for arbejderklassen lægger mænd – og i et vist mål også kvinder – bånd på sig, når det familiære islæt bliver for fremherskende. Det gælder ikke mindst i London syd for Themsen og tilgrænsende bykvarterer – og der er muligvis tale om et specifikt træk ved området og den klassekultur, der findes her. Fænomenet afviger i nogen grad fra det, man har omtalt som "udglatning af selvet" – en udplaning af indre og ydre emotionelle fluktuationer, således som Clifford Goertz så indlevende har beskrevet det på Java (Geertz 1979: 231). Der er snarere tale om en maske, der forbliver upåvirkelig over for omgivelsernes snakkesalighed. Demonstrativ familiaritet og letkøbte følelsesudtryk bliver mødt med skepsis og forbehold. Til dels er der tale om et forsvar mod påtrængende tilnærmelser eller anmassende henvendelser udefra, enten det nu er i form af opportunistiske politikere (fra venstre eller højre) eller den moralske inspektion, man kan udsættes for af socialrådgivere og andre professionelle grupper.

Kærlighedens sprog bliver manifest i handlinger og gestus. At "handling er mere end ord" får en bogstavelig betydning. Faren ved den slags udtalt kærlighed er givetvis, at den kommunikeres i forvrænget form og misforstås. Emotionelle relationer, der manifesterer sig konkret, kan fejltolkes, underforstås, overses, eller tages for givet. Hvad jeg gerne vil pointere er, at fravær af tale ikke nødvendigvis betyder fravær af kærlighed – ja, den måde, man udtrykker og meddeler sig om kærlighed på, skal forstås i et bredt spektrum af non-verbale modaliteter.

Portrættets farvetone

Jeg har i dette essay søgt at udrede noget, der ikke uden videre er tilgængeligt på skrift. Mit hovedsynspunkt er, at kroppen i den hvide arbejderklasse er et sted, hvor man indskriver følelser, tilhørsforhold og

hengivenhed. Ved at analysere de ledsagende fotografier, har jeg prøvet at vise, at de forskellige kropes tatoverede mærker rummer komplekse metonymiske forbindelser, betydninger og symbolik. Den tone, jeg har anlagt i mine portrætter, rammer kun til dels, for de rummer hver for sig en gåde. At søge deres betydning er som at gribe efter sand – de vigtigste sandheder forsvinder mellem fingrene.

Enhver betydningsetablering, eller repræsentationsform, er principielt ustabil, siger Lacan. Der er tale om det forhold, Kirsten Campbell har benævnt ”tegnets forskydning”, eller hvad Lacan kalder *glissement*, dvs. ”den proces, hvor signifi- een permanent forskubber sig under signifi- anten” (Campbell 1999: 135). ”Man kan ikke sige alt,” siger Lacan. Til syvende og sidst mangler man ord. Raymond Williams har fat i et aspekt af denne mangel, når han taler om, at kulturanalytiske beskrivelser har en tendens til at glide tilbage i datid og det, han omtaler som ”etablerede forståelsesformer”. Nutidens kompleksitet modsætter sig de kategorier, vi gør brug af for at forstå denne samme kompleksitet. Der er altid noget, der ikke kommer med, noget som forbliver mørklagt. ”Muligvis kan de døde reduceres til etablerede kategorier, selv om de kilder, de efterlader, sætter sig imod det. De levende lader sig ikke reducere, i det mindste ikke i første person, selv om det måske forholder sig anderledes med tredje person. Hele det mønster af komplekse forbindelser, vi kender, alle de spændinger, vi har erfaret, alle ændringerne og uvishederne, ujævnhedens og konfusionens intrikate former, modsætter sig det reduktive paradigme – og sætter sig dermed også op mod selve den sociale analyse.” (Williams 1977: 129-130).

Den mangel, der knytter sig til repræsentationen, bliver så meget mere åbenbar, i og med at de mennesker, jeg har observeret, er min egen familie og mine venner. Således har jeg netop formidlet den fortælling i første person, som Raymond Williams taler om. Portrætterne er principielt ufuldstændige. Der er tale om skitser mere end om fuldgyldige skildringer, hvor hele det erfarede liv videregives i alle detaljer. Når det drejer sig om ens nære og

kære, er det imidlertid vanskeligere at falde for fristelsen til at fælde forhastede domme og gøre sig skyld i sociologiske objektiveringer. Dette har i sig selv været et lærestykke. Imidlertid betyder den ultimative mangel, der knytter sig til at ville repræsentere noget, ikke at ens forehavende er dømt til at mislykkes. Antropologiske repræsentationer burde sætte sig som mål at være bedre til at mislykkes, for nu at citere Becketts sigende formulering. Det betyder, at vi må forholde os åbent over for den sammensathed og ufuldstændighed, der kendetegner nutidig erfaring, idet vi samtidig bestræber os på ikke at være reduktive, fastlåste og forhåndsindstillede.

Vi står måske her over for selve spørgsmålet om tænkningens etik. Hvis det at tænke er en moralsk handling, må vi spørge, hvilken handling der er tale om (Geertz 2001) – ikke mindst når der som her er tale om at gengive en privat dialog. Ifølge Bourdieu implicerer det at lytte en intimitet, der er såvel emotionel som intellektuel:

Med risiko for at chokere såvel den strikte metodiker som den inspirerede hermeneutiker, vil jeg driste mig til at mene, at vi kan opfatte interviewet som en *åndelig øvelse*, der – idet vi glemmer vort selv – sigter mod en oprigtig ændring af den måde, vi betragter almindelige mennesker og dagligdags gøremål på. Den principielle åbenhed, der får en til at identificere sig med respondentens problem, ens evne til at tage disse personer og opfatte dem, som de nu engang er i den særlige nødvendighed, som netop de er underlagt, er en slags *intellektuel kærlighed...*” (Bourdieu 1999: 640)

De portrætter, jeg her har leveret, og de sider, jeg har produceret, er selv indskrevet i kærlighed. ”At gøre respondentens problem til sit eget” rummer i dette tilfælde en umiddelbar sandhed: der er tale om at gennemtænke et forhold, der implicerer en heling og en bestemt opfattelse af personligt tab og dødsfald. Ken er min bror, hans far er også min far. Det er imidlertid mit håb, at min redegørelse genlyder af Bourdieus påstand om, at sociologien bør handle om, at vi forandrer den måde, vi betragter andre mennesker og deres kroppe på.

Det paradoksale ved arbejderklassens tatoveringer er, at de kan udpege, og rent faktisk også udpeger, den tatoverede krop som skydeskive for social stigmatisering og fordomsfuldhed. Jeg har her villet fastholde et synspunkt om, at inskriptionerne rummer et kompleks af følelser og tilhørsforhold. Ifølge Sue Benson er det i dag en fremherskende tanke, at kroppen kan skabes om og modelleres efter forgodtbefindende. Og dog rummer troen på den formgivne og beherskede krop et løftebrud. Tatovering og andre kropskulturelle ytringer gør paradokset synligt. "For sandheden er, at vi ikke ejer vore kroppe, men at de ejer os. Det eneste vi med sikkerhed ved om vores krop er, at den vil svigte os. Til syvende og sidst lader den sig ikke beherske eller føje efter vor vilje. Således forstået demonstrerer denne adfærd med al ønskelig tydelighed det *umulige* i Vestens forestillinger om kroppen og selvet og om det uladsiggørige i de fantasier om uforanderlighed og selvvalgt beherskelse, som disse tanker kolporterer" (Benson 2000: 25).

Tatoveringernes grafiske linier griber det permanente, men fanger ikke det evige. Denne omstændighed rummer en dobbelt konsekvens for den måde, man udtrykker sig på i arbejderklassen, eftersom der ofte er tale om det eneste tilgængelige sprog, som folk herfra kan formulere deres historier i. De har ingen plads, og der er ingen udsigt til det, Derrida omtaler som "gæstevenskabets erindring" (1994: 175). Efterhånden som kadaverne komponeres, tabes de spor af liv og kærlighed, de inkarnerer, de bliver Navnløse. Fra hospitalsafdelingerne ekspederes de videre til krematorierne for derpå, endnu engang, at blive erindret i de inskriptioner, der indprentes på den unge spæde hud – som selv til sin tid vil ældes.

Jeg vil gerne rette en tak til Paul Halliday for de fine fotografier, han har bidraget med til nærværende artikel – samt for det kammeratskab han har demonstreret på vore fotografiske ture gennem Londons "deep south". En særlig tak retter jeg til Mickey, Vicki, Darren og Ken for den tålmodighed og det storsind, de har udvist

ved at lade sig fotografere. Jeg takker ligeledes Stephen Dobson, Claire Alexander, Fran Tonkiss, Kirsty Campbell, Vic Seidler, Celia Lury, Roxy Harris, Ben Gidley, Sue Benson og Michael Keith for biografisk information og kommentarer, der har været af stor hjælp. En speciel tak også til Judith Barret for den kritiske, literære vurdering, hun har ydet.

Oversat af Claus Bratt Østergaard

Bibliografi

- Back, L. (2001) "Out of the Shadows" i D. Bravenboer (ed) *Contagious*, London: Croindene Press
- Bale, J. (1994) *Landscapes of Modern Sport*, Leiceister: Leiceister University Press
- Benson, S. (2000) "Inscriptions of the Self: Reflections on Tattooing and Piercing in Contemporary Euro-America" i J. Caplan (ed) *Written on the Body: the Tatoo on European and American History*, London, Reaktion Books
- Berger, J. & McBurney, S. (1999) *The Vertical Line*, London, Artangel
- Bernstein, B. (1979) "Social Class, Language and Socialisation" i J. Karabel and A.H. Halsey (red) *Power and Ideology in Education*, New York, Oxford University Press
- Bernstein, B. (1990) *The Structuring of Pedagogic Discourse*, London, Routledge
- Berman, M. (1999) *Adventure in Marxism*, London, Verso
- Bourdieu, P. (1986) *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*, London, Routledge
- Bourdieu, P. (1999), "Understanding" i P. Bourdieu et al, *The Weight of the World: Social Suffering in Contemporary Society*, Cambridge, Polity Press.
- Bradley, J. (2000) "Body Commodification? Class and Tattoos in Victorian Britain" i J. Caplan (ed) *Written on the Body: the Tatoo in European and American History*, London, Reaktion Books
- Burchill, J. (2001) *The Guardian Columns 1998-2000*, London, Orion Publishing Group
- Caplan, Jane (2000) "Introduction" i J. Caplan (ed) Caplan (red) *Written on the Body: the Tatoo in European and American History*, London, Reaktion Books
- Campbell, K. (1999) "The Slide in the Sign: Lacan's Glissement and the Registers of Meaning", *Angelaki: Jopurnal of the Theoretical Humanities*, 4, 3: 135-143
- Connerton, P. (1989) *How Societies Remember*, Cambridge, Cambridge University Press
- Derrida, J. (1994) *Spectres of Marx: the state of the debt, the work og mourning and the New International*, London, Routledge
- Foucault, M. (1977) *Discipline and Punish: The Birth of the Prison* (London: Allen Lane/Penguin
- Foucault, M. (1994) "Nietzsche, Geneology, History" i M. Foucault *Aesthetics, Method and Epistemology* (London, Alle Lane), pp 369-391

- Geertz, C. (1979) "From the Native's Point of View: on the nature of anthropological understanding" i Paul Rabinow and William M. Sullivan (eds) *Interpretive Social Science: A Reader* (Berkeley, Los Angeles, University of California), pp. 225-241
- Geertz, C. (2001) *Available Light: Anthropological Reflections on Philosophical Topics*, Princeton, New Jersey, Princeton University Press)
- Gell, A. (1993) *Wrapping in Images Tattooing in Polynesia* (Oxford, Clarendon press)
- Glatzer, N.N. (ed) (1988) *The Collected Stories of Franz Kafka* (London, Penguin Books)
- Guest, H. (2000) "Curiously Marked: Tattooing and Gender Difference in Eighteenth-century British Perceptions of the South Pacific" i J. Caplan *Written on the Body: the Tatoo in European and American History*, London, Reaktion Books
- Gustafson, M. (2000) "The Tatoo in the Latter Roman Empire and Beyond" i J. Caplan *Written on the Body: the Tatoo in European and American History*, London, Reaktion Books
- Jones, C.P. (2000) "Stigma and Tatoo" i J. Caplan *Written on the Body: the Tatoo in European and American History*, London, Reaktion Books.
- Lacan, J. (1977) *Écrits*, A Selection, London, Tavistock Publications
- Levi, P. (1987) *If This is a Man / The Truce*, London, Abacus
- MacQuarrie, C.W. (2000) "Insular Celtic Tattooing: History, Myth, Metaphor" i J. Caplan *Written on the Body: the Tatoo in European and American History*, London, Reaktion Books
- Maxwell-Stewart, H. and Duffield, I. (2000) "Skin deep devotions: religious tatoos and convict transportation to Australia" i J. Caplan *Written on the Body: the Tatoo in European and American History*, London, Reaktion Books
- Merleau-Ponty, M. (1962) *The Phenomenology of Perception*, London, Routledge & Kegan Paul
- Merleau-Ponty, M. (1968) *The Visible and the Invisible*, Evanston, USA, Northwestern University Press
- Modiano, P. (2000) *The Search Warrant*, London, The Harvill Press
- Susan A. Phillips (2000) "Gallo's Body: Decoration and Damnation in the Life of a Chicago Gang Member" *Etnography*, vol. 2, no 3 pp 357-385
- Pratt, A.C. (2000) "New Media, the New Economy and New Spaces," *Geoforum* 31: 425-436
- Randall, H. og Polhemus, T. (1996) *The Customized Body*, London, Serpent's Tail
- Rediker, M. (1987) *Between the Devil and the Deep Blue Sea: Merchant Seamen, Pirates, and the Anglo-American Maritime World*, Cambridge University Press
- Robson, G. (2000) *No one Likes Us, We Don't Care: The Myth and the Reality of Millwall Fandom*, Oxford, Berg
- Schwartz, D. R. (red) (1994) *James Joyce: The Dead*, Boston & New York, Bedford/ St Martin's Press
- Skeggs, B. (1997) *Formations of Class and Gender*, London, Sage Publications
- Tagg, J. (1987) *The Burden of Representation*, Basingstoke, Macmillan
- Tuan, Yi-Fu (1976) "Geopieté" i D. Lewnthal and M.J.Bowden *Geographics of the Mind: Essays in Historical Geography*, New York, Oxford University Press
- Weil, S. (1977) "Human Personality" i George A. Panichas (red) *The Simone Weil Reader*, New York, Davis McKay Company, Inc
- Williams, R (1977) *Marxism and Literature*, Oxford, Oxford University Press

Noter:

1. Debbie Back behandlede denne patient i vinteren 2000, og jeg er hende tak skyldig, fordi hun delagtiggjorde mig i hans historie.
2. BBC Radio 4, *The Sunday Papers*, Søndag d. 4. august 2001
3. ["sacred turf"]
4. *Nil By Mouth*, 1997, Twentieth Century Fox Film Corporation, skrevet og instrueret af Gary Oldman.
5. [illocutory love]
6. *Croydon Advertiser*, d. 22. juni, 1956